

N:o 113.

Ank. till Riksd. kansli den 9 maj 1904, kl. 1 e. m.

Utlåtande, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående medgifvande för under bildning varande Luleå järnverks-aktiebolag att för visst fall erhålla malm från grufvor i Gellivare socken af Norrbotens län.

(I. A.)

Under återopande af bilagdt utdrag af statsrådsprotokollet öfver jordbruksärenden för den 8 sistlidne april har Kungl. Maj:t i en till Riksdagen samma dag aflåten, till statsutskottets förberedande behandling öfverlämnad proposition (n:o 109) föreslagit Riksdagen att medgifva, att Kungl. Maj:t finge tillförsäkra under bildning varande Luleå järnverks-aktiebolag rätt att — därest uti en vid Gellivare lappmarks tingslags häradsrätt anhängiggjord rättegång mellan kronan och aktiebolaget Gellivare malmfält angående vissa af bolaget förvärfvade utmål å kronojord inom Gellivare socken af Norrbottens län sistnämnda bolag fränkandes rätt till någon väsentlig del af de grufvor, om hvilka rättegången rörde sig, samt de grufvor, som sålunda fränkandes bolaget, komme under kronans disposition — från samma grufvor under den tid och på de villkor, som framdeles skulle bestämmas, erhålla för bolagets rörelse erforderlig malm intill 120,000 tons årligen.

Departementschefens anförande till ofvanberörda statsrådsprotokoll i detta ärende är af följande lydelse:

»Uti en till Kungl. Maj:t den 14 nästlidna mars ingifven skrift hafva konsuln N. Persson i Helsingborg, grosshandlaren William Olsson i Stockholm samt direktören C. E. Lallerstedt och vice konsuln H. Örtenblad i Luleå i underdånighet anført följande.

Genom kontrakt af den 9 mars 1904 mellan trafikaktiebolaget Grängesberg—Oxelösund samt sökandena, representerande under bildning varande Luleå järnverksaktiebolag, hade aftal träffats om en årlig leverans af minst 60,000 och högst 120,000 tons Gellivaremalm, afsedd att förädlas dels vid ett blifvande förädlingsverk i Luleå och dels vid några längs norrländska kusten belägna äldre masugnar, som till följd af ogynnsamma malmförhållanden blifvit nedlagda.

I nämnda kontrakt, af hvilket afskrift blifvit skriften bifogad, hade trafikaktiebolaget Grängesberg—Oxelösund under § 9 frikallat sig från skyldigheten att fullgöra de genom kontraktet åtagna leveranserna, om genom den mellan Kungl. Maj:t och kronan samt aktiebolaget Gellivare malmfält nu pågående rättegången sistnämnda bolag skulle frånvinna någon väsentlig del af de grufvor, hvarom rättegången rörde sig.

Då ett dylikt afbrott i malmtillförseln skulle vara liktydig med total förlust af det å förädlingsdriften nedlagda kapitalet med ty åtföljande förluster för en större arbetarstam, och det alltså förbjöde sig själf att utan garantier mot ett sådant afbrott i malmtillförseln begynna anläggandet af ett verk för malmens förädling, tilläte sig sökandena, med stöd af den allmänna önskan, att största möjliga del af Sveriges malmtillgångar förädlades inom landet, och alldenstund det vore påtagligt, att kronan, i händelse sagda grufvor skulle tilldömas densamma, skulle i första hand uppmuntra återupptagandet af gammal industri vid nu nedlagda masugnar och vidare anläggandet af nya verk för förädling inom landet, i underdånighet anhålla om nådigt förklarande, att, för den händelse genom nu pågående rättegång en väsentlig del af Gellivaregrufvorna skulle från dömas aktiebolaget Gellivare malmfält och tilldömas Kungl. Maj:t och kronan, *antingen* järnverksaktiebolaget skulle medgifvas rätt att själf under den krontröll och på de villkor, som Kungl. Maj:t kunde finna skäligt bestämma, vid sagda grufvor bryta den malmkvantitet inom de i kontraktet bestämda gränser, som för järnverksaktiebolagets rörelse erfordrades, *eller ock*, om grufbrytningen genom utarrenderande eller eljest skulle af Kungl. Maj:t och kronan upplåtas till enskilda, sådana förbehåll göras,

att den kontraherade malmleveransen till järnverksaktiebolaget fortfarande ostördt komme att fortgå.

Till följd af nådig remiss har kommerskollegium häröfver afgifvit underdånigt utlåtande af den 22 nästlidna mars och däruti anført, att, då det syntes kollegium vara af största intesse för det allmänna, att en förädlingsrörelse af den art, som af sökandena planlagts, snarast möjligt komme till stånd, men ett sådant företag icke syntes under nuvarande förhållanden kunna sättas i verket utan tillfyllestgörande garantier för, att den malmleverans, på hvilken planen för företaget vore grundad, kunde i möjligaste mån orubbad fortgå jämväl under förändrade förhållanden i afseende på äganderätten till de grufvor, från hvilka ifrågavarande malmkvantiteter vore afsedda att brytas, kollegium funne sig hafva starka skäl att i underdånighet tillstyrka, det Kungl. Maj:t täcktes i nåder bifalla förevarande underdåniga framställning.

Enligt mig lämnad upplysning äger trafikaktiebolaget Grängesberg—Oxelösund, som numera förvärfvat aktiemajoritet i aktiebolaget Gellivare malmfält, för sistnämnda bolags räkning ombesörja försäljning af malm från dess grufvor.

Den rättegång mot aktiebolaget Gellivare malmfält, hvarom i ärendet är fråga, har, till följd af i nådigt bref till kammarkollegium den 23 maj 1902 meddeladt uppdrag, af kammaradvokatfiskalsämbetet anhängiggjorts vid Gellivare lappmarks tingslags häradsrätt samt afser, att bolaget, som vid en den 27 augusti 1892 afslutad utmålsförrättning erhållit 95 utmål å kronan tillhörig och under dess omedelbara disposition varande jord inom Gellivare socken af Norrbottens län på grund af mutsedlar, meddelade före utfärdandet af nådiga kungörelsen angående inmutning å kronojord den 19 augusti 1889, och berörda den 27 augusti 1892 tillika erhållit utvidgning af 5 bolaget tillhöriga äldre utmål därstädes, måtte förklaras hafva förverkat ifrågavarande utmål och sin på mutsedlarna grundade rätt.

Efter det denna talan anhängiggjorts vid häradsrätten, anbefallde Kungl. Maj:t den 22 maj 1903 kammarkollegium att uppdraga åt kammaradvokatfiskalsämbetet att vidtaga åtgärder för inmutning för kronans räkning af de malmfyndigheter, för hvilka ofvan berörda utmål anvisats.

Enligt hvad jag inhämtat, har ock inmutning för kronans räkning sökts och erhållits å 101 järnmalmsfyndigheter, hvilka tillsammans anses innefatta samtliga de i ofvanberörda rättegång ifrågavarande utmål.

Att det af sökandena planlagda verket för förädling af Gellivare-malm icke kommer till stånd, därest icke företaget kan räkna med att erhålla erforderlig malm oberoende af utgången utaf ifrågavarande rättegång, kan tagas för gifvet, och då det ur alla synpunkter torde vara högeligen önskvärdt, att de rika malmfyndigheterna inom Norrbottens län blifva i så stor utsträckning som möjligt föremål för förädling inom landet och ej såsom råvara härifrån exporterade, synes det mig vara i statens välförstådda intresse att söka på allt sätt främja en dylik förädlingsindustri. Jag anser mig därför ock böra på det lifligaste tillstyrka, att det sökta medgifvandet lämnas. Beträffande de villkor från statens sida, förädlingsverket skall vara underkastadt för erhållande af malmen, synes mig denna fråga böra hållas öppen för att efter rättegångens slut afgöras i sammanhang med pröfningen af frågan om dispositionen af hela den malmtillgång, som kronan till äfventyrs genom rättegången vunnit.»

Härefter och under uttalande af att emellertid den väckta frågan syntes vara af beskaffenhet att böra underställas Riksdagens pröfning, hemställde departementschefen om aflåtande till Riksdagen af nu ifrågavarande proposition.

Då utskottet emot Kungl. Maj:ts förevarande framställning icke haft något att erinra, får utskottet, som förutsätter, att, på sätt jämväl i statsrådsprotokollet angifves, Riksdagen sättes i tillfälle att pröfva de villkor och tidsbestämmelser, som kunna komma att fästas vid medgifvandet för förädlingsverket att erhålla malm från omförmälda grufvor, hemställa,

att Kungl. Maj:ts ifrågavarande proposition må af Riksdagen bifallas.

Stockholm den 9 maj 1904.

På statsutskottets vägnar:

HUGO TAMM.
